

(4720)(234)7720 X-70

Šī gads 21. septembrī pateiktā gadi, kopš tūnīša Latvijas Universitātei, mūsu valstis saņēmēja milzīgu leģatu.

Piemīnēt Latvijas Universitātes piecdesmitgadi, mūsdienām trīsdesmit īstiensīgais raksts un mākslinieciskais apakštērpiņš. Autore Auskāpe grāmatu kārtā vēl pooti vaja lāmata ietekmi un mākslas LLL. ean zīmē ar Jūlijs Auškāps

Grāmata europeiskām zinātnei un tehnoloģijai. No 19. mūsa
pavalojuši valstīs nozares 30. gadi, tāmēr tās bera tās atspoguļojās

ZINĀTNEI UN TĒVIJAI
laikā valstīs leģuma mācību, vairākās vissaukumā
dzīlējošās zinātnei, tehnoloģijai. Tautas labklājība un tās veidošanās
par kultūru, jaunās zinātnei ar jaunu vienu un uzdevumu cib-
vēces kopīgumē? Vai tās sākotnējiem?

Trešais, papildinātais izdevums

Izvele: *Latvijas Zinātnei un Tēvijai*, autore Auškāpe, 1993.
vīzi Scientiae et Patrum C., Zinātnei un Tēvijai, autors Auškāpe,
mātas ievindā, 1937. g. decembrī, parakstīro un apliecināja
viņš savā dzīvē nādīgā vienībā meklējis ceļus un izlēkjas,
kā, ceļot zinātņisko darbu augstskolā, kā darba augļus
vispildīgak arī dot mūsu valstīj un tautai.

Šo rakstu krājumā Latvijai okupācijas laikā 1940. gadā
izņemējo vissaukumiem un zinātnei, pazu autoru izsud-
ja, un izsūtījumi viņi vēl mitis. Šava nacionāls seņura dēļ rak-
stu krājumi bija atzilegti grāmatā arī vācu okupācijas laikā.
Eksponentis, vēl kura iedzīvoti. Šī izdevurus saikums, joproši
kāda latviešu karavīru nāgusomu gan cauri kauji ugnim,
gan gusekķu zemēmēdēm.

Izkausī pārveles vējos, mās vīzēm uzzināsim savu stāju,
savu tāmu un zemi. Latviju pēc vīl joprojām ir pie Baltezera
jūras, fauna dzīva, kaut arī k vēzībā. Latvijas tiešības ir ne-
pat dzīdrīgi, bet vīzēm vīzēmēdēm, tādēļ tās bojā gan
kāda spēkīgā.

Rīga "Artava" 1993

14201993 U
834-61-60
834-61-60

UZRUNA
IMATRIKULĀCIJAS
AKTĀ
LATVIJAS
UNIVERSITĀTĒ
1934. gada 15. septembrī

“Universitātē ir augstākā zinātnes un izglītības iestāde valstī. Viņas uzdevumos ietilpst: veicināt zinātnisko pētīšanu un zinātnes izplatīšanu tautā un gatavot Latvijas vajadzībām darbiniekus ar augstāko izglītību.” Tā skan Latvijas Universitātes satversmes pirmsais pants. No tā redzams, ka Universitāte ir tautas garīgās dzīves centrs, kurā un ap kuru koncentrējas tās radošie spēki, veidodami jaunas atziņas un veidodami kultūras darbiniekus. Universitāte savukārt smel dzīvības spēkus no tautas un saņem līdzekļus savai darbībai no valsts. Universitātes dzīve tik cieši saistīta ar visas valsts dzīvi, ka darbu augstskolā varam sākt, tikai izlūgdamies vispirms Augstākās Varas svētību Latvijai un vienodamies mūsu tautas lūgšanā: “Dievs, svētī Latviju!”

Pārkāpjot augstskolas slieksni, jūs sākat jaunu savas dzīves cēlienu. Šo pāreju simbolizē gatavības apliecība, ko mēs no jums prasām, kad jūs nākat šurp. Tas nozīmē, ka ar vidusskolas beigšanu sākas patstāvības posms jūsu dzīvē. Varētu jautāt, kāda tad starpība starp vidusskolu un augstskolu: tur jūs guvāt

zināšanas, un šeit jūs gūsit zināšanas. Bērnībā jūs saņemāt gatavus augļus no vecāku rokām. Bet tad jūs sākāt vērot, ka šie augļi izaug no jūsu vecāku darba. Pamata un vidusskolā jūs saņemāt zināšanas kā gatas atziņas, šeit jūs redzēsit, kā zinātnē top. Jūs izpratisit, ka no katras atziņas iet bezgalīgs novērojumu un secinājumu pavediens līdz kultūras un cilvēces pirmsākumam, un no katra zinātnes vispēdējā sasnieguma kā izstarojumu vilni aug jaunu atziņu plūsma vienmēr tālāk, vienmēr dziļāk, vienmēr augstāk. Kā kviešu graudi ir mūžīgās dzīvotgrības, smagā darba, nemītīgās steigas un saules staru iemiesojums, dzīvībā pārvērstie sūrie sviedri, kā dārgakmeņu vērtība ir tik liela tāpēc, ka tie grūti atrodami un ir matērijas vispilnīgākais veidojums, tā vislielākā vērtība, vispilnīgākais daiļums, kāds cilvēka uztverei pieejams, ir zinātnes sasniegumi, kas ir daudzu paaudžu nenogurstošas meklēšanas, neatlaidiga darba auglis. Šeit jūs izpratisit, cik daudz šajos sasniegumos ielikts cilvēces labāko dēlu, visaugstākā lidojuma garu, intelektuālās enerģijas, mūžīgās patiesības slāpju, pat ciešanu un savas dzīvības upuru, jo ceļš uz visdzīlākajām atziņām ir gājis pār sārtiem un tās uzrakstītas nākamajām paaudzēm sirds asinim. Šeit jūs pārliecināsities, cik daudz var visai vienkāršās ikdienišķās atzinās slēpties gan radoša gara liesmas, gan meklētāja pārejošo šaubu un neticības, – gan pāri mākonjiem spīdošā prāta asuma. Jums atvērsies acis, lai redzētu, kādam svētumam, kādiem dārgumiem jūs esat dažreiz ar nevēribu, varbūt garlaikodamies, gandrīz ar nicināšanu garām gājuši. Jūs nobisities savas nevēribas, un, ja tad tās vietā jūsu sirdis radīsies neliekulota godbījība pret zinātnes vērtībām, tad jūs būsīt cienīgi tapt par tempļa mācekļiem. Tad ne vairs pārbaudījumu izturēšana, ne vairs ieskaitījumu vākšana būs jūsu darbības dzinējspēks, bet jūs neatvairāmi vilks pie sevis augstāko vērtību burvigais mirdzums, jo zinātnes un mākslas ieguvumi ir lielākais, ko cilvēks sasniedzis; šo ieguvumu dēļ ir laime būt cilvēkam. Un izredzētie no jums tad nojautīs, ka šo vērtību jaunradīšana, kaut ar grūtībām un ciešanām saistīta, dod lielāko svētlaimību, kāda iespējama virs zemes, un paši pieskarsities tai, tapdami par gaismas pils cēlejiem.

Vismazākie notikumi un lietas ap jums taps lieli un neaptverama satura pilni. Dažu burtu sakopojumā izteiktais matemātikas simbols, skatīts tā tapšanas perspektīvā, paliks par apbrīnojamu cilvēka gara spēka un asuma liecinieku. Tilta loks, kam ik dienas, to nevērojot, pāri gājuši, atvērsies pēkšni kā gadsimtu meklējumu, kā matemātikas, fizikas un celtniecības sakausējuma auglis. Kāds vēstures secinājums saistīsies ar pretrunīgu teoriju idejisko cīņu, kurām ieroči gadu desmitiem meklēti arhīvos, tautas gara mantās, valodā un psiholoģijā. Jums visiem pazīstama hloroforma lietošana narkozei, bet retam varbūt zināms, cik daudz šajā ķīmijas un medicinas sintēzē, kas novērš miljoniem slimnieku neciešamās sāpes, slēpjās novērojumu, mēģinājumu un kvēlošas mīlestības uz cietēju cilvēci.

Zinātnes gaismā vissīkākās parādības top nozīmes pilnas un radošais gars pilda ar saturu zemi, kas bez tā ir neiztaisīta un tukša. Atklādama dabas likumus, zinātnē māca mūs mīlēt šo zemi, visas dzīvības mūžīgo avotu, un pār visām lietām karsti mīlēt mūsu dzimto Latvijas zemi, kas tagad ir mūsu un ko nekad vairs, kamēr pastāvēs debess un zeme, mēs neatdosim citiem.

Un šī zeme, kas tik bagāti sniedz jums savus augļus, prasa no jums, lai jūs to darītu bagātu un daiļu, un krāšņāku par visām citām zemēm. Lai inženieri pārvar atstatumu starp tās malām un arhitekti ceļ saules pilnus namus, lai mehāniķi nonem zemkopim darba pārmērīgo smagumu, un purvi un smiltāji lai pārvēršas ziedošos laukos un dārzos. Jūs gaida pilskalni ar mums vēl nezināmiem stāstiem par pagātni, no kuras varam smelties dzīves drosmi un gudrību, kā spraužami celā stabī nākotnei. Jūs gaida arhīvi, lai jūs tiem ļautu runāt patiesību, ko svešinieki bieži kājām minuši, par to, kādi bijuši mūsu tautas likteņi. Jūs gaida neizsmēlamās tautas gara mantas, ko savācis lielais Burtnieks, kura tēls uz jums šeit noskatās, aicinādams celt gaismā to bagātības. No mazvērtīgās matērijas jums jāmācās darināt lielas vērtības tautas labklājībai. Jums jāmācās vadīt tautas sabiedrisko dzīvi un veidot tās saimniecību. Jums kādreiz būs jāatbild par dārgāko

mantu – tautas veselību un cilvēka dzīvību. Jums būs jāaudzina un jāveido tautas dvēsele un jāprot tajā uzmeklēt un atraisīt spēkus, kas tur slēpjas un ar kuriem tautai veikt savu vēsturisko misiju.

Ja nu tik daudz stāv priekšā darba un tik lieli ir uzdevumi, kas jums šeit veicami, tad dibināti jūs jautāsit, kur tad nemt spēku šim lielajam darbam? Vēsture rāda, ka tauta dzīvo kultūras dzīvi tik ilgi, kamēr tautā stipri tikumiskie pamati. Tautas likteņus vada tās inteligēnce, kuras morāliskais stiprums noteic tautas mūžu un stāvokli citu tautu vidū.

Jums stāsies celā vilinoši kārdinājumi gan tukšu izprieju veidā, aiz kurām slēpjas iekšķīgs nogurums, velti zaudēts laiks, dažreiz salauzta veselība, gan šķietami viegli iegūstamu labumu veidā, aiz kuriem slēpjas vilšanās, negods un izmisums. Jūs sastapsies ar tiem, kas ar zaimojošu smīnu nonicinās sirds un miesas šķīstību un smiesies par ģimenes svētumu; aiz to spožās ārienes slēpjas primitīvais vai pat izvirtušais zvērs.

To visu jūs pārvarēsīt, ja neizlaidisit no acīm par jums lūgšanā nogrimušās mātes tēlu un tēva stāvu, kas varbūt darbā salicis, bet augsti paceltu galvu var ikvienam ar lepnumu acīs skatīties, apzinoties, ka viss, kas dzīvē sasniegts, ir godīga darba auglis. Sekojiet tiem, kam sastrādātas rokas ir lielākais lepnumis un dzīves vienkāršība – augstākās gara dižciltības izpaudums. Nekad un neviena lai nebūtu starp Latvijas Universitātes audzēkniem, kam kādreiz būtu jāstājas valsts vai sabiedrības tiesas priekšā par to, ka tas slikti pildījis savu pienākumu.

Meklējiet sevī dievišķīgo dzirksteli, un studijas lai to uzpūš gaišā liesmā. Bet, kas šeit nejustos mājās, kam nepietiek zinātgrības, lai sasniegstu sprausto mērķi, tam lai neapsīkst godaprāts – dot vietu citiem un meklēt citur godīgu darbu un savu dzīves aicinājumu. Jūs iesiet kalnup. Kalni plašai apkārtnei redzami, jo augstāki, jo plašāki. Jūs, nācijas zieds, apzināties, ka no tā, kādi jūs būsit, spriedīs par visu tautu un tās nākotni.

Jums ir pamats ar gaišu paļavību raudzīties nākotnē. Cilvēce tikko atraisās no izdzīvotām maldu mācībām, kas bija

novedušas strupceļā. Materiālisma vietā stājas garīgas vērtības, nivēšanas vietā – vienota tauta. Lielas personības ir tās, kas izved tautu, valsti, cilvēci no strupceļa un briesmām. Jūs zināt, ka nacionālie varoni modināja mūsu tautu, nacionālie varoni tai izcīnīja brīvību, nacionālie varoni tai radīja savu valsti, nacionālie varoni iztīrija valsti no zirnekļu tīkliem. Šo lielo personību piemērs lai mudina jūs arī tapt par personībām, izveidojot līdz augstākajai pilnībai savus morāliskos un garīgos spēkus. Tēvu zeme gaida, lai jūs šeit audzinātu sevī varonu garu, lai no jūsu vidus nāktu nacionālie varoni, kas latviešu vārdu garīgo vērtību ugunīgiem burtiem rakstītu mūžības grāmatā. Ja pilnīgi izpratīsim lielo personības nozīmi, pratīsim cienīt tās ipatnības un neazmirsīsim, ka lielā dažādība ir visas tautas kustības un dzīvības sākums, tad nebūs grūti izturēties ar cieņu pret katru godīgu pārliecību un atziņu, kas dzīmusi, patiesību meklējot. Tad nebūs grūti vienai organizācijai ar cieņu izturēties pret citām, tām apvienoties kopējam darbam un kopējiem uzdevumiem. Tad nebūs grūti visiem sakust vienā akadēmiskā saimē un pie tam skaistas saticības, augligas sadarbības, smaidošas labvēlibas pilnā saimē, lai vēlākajā darbā tautas un valsts druvā arī strādātu tāda pati vienota inteligences saime, vienota savā starpā, vienota ar visu tautu.

Tā jūs rādīsit, ka esat izpratuši jaunā un lielā tautas vienības laikmeta garu, kas dzima 15. maijā. Jūs to ieliesit savās organizācijās, kas, vienotās tautas idejas apvestas, savstarpejā iecietībā un cieņā strādādamas, atradīs ceļus, kā saskanot savas tradīcijas ar neapturamo dzīves ritumu.

Progresu impulss meklējams ne tikai dzīvotdzījā, bet tā dzinējspēks ir vēl lielākā mērā cilvēka tieksme dzīvi celt, darīt to pilnīgāku, darīt to daiļu. Tai lai veltīts viss jūsu brīvais laiks. Daiļuma apvests lai ir pēc iespējas katrš jūsu solis, lai nebūtu vietas seklajam un neglītajam.

Mūsu zināšanas par cilvēces un tautu likteņiem un to izprāšana vēl ir par mazām, lai jau tagad varētu pilnīgi skaidri nosaukt vārdā latviešu tautas vēsturiskos uzdevumus. Bet mēs zinām, ka vēstures ceļi nav akla gadījuma teka. Ja mēs šodien pēc gadsimtu verdzības esam brīva tauta ar savu valsti, mums

dzimst nacionālie varoņi, mēs protam tautas brīvību mīlēt, izkarot un sargāt, kas liecina par lielu tautas dzīvības spēku, tad tas nav nejausš gadijums. Mēs ejam pretim mūsu tautas vēsturiskā aicinājuma piepildījumam. Mēs to sasniegsim, veidojot līdz pilnībai un ceļot augstumā savu īpatnējo latviešu kultūru, kurai ziedot visus savus spēkus es aicinu jūs līdz ar visu akadēmisko saimi.

Ja tad nu jūs, klusu ciezdami, bet neliekuļoti un no visas sirds solāties karsti mīlēt Latviju un stāvēt par to līdz pēdējam elpas vilcienam, turēt cieņā zinātni un Universitāti un vienmēr sargāt tās godu, glabāt svētus tautas tikumus un sirdsskaidrību, godā turēt darbu un pielikt visas pūles, lai taptu par krietniem pilsoņiem un sava aroda pratējiem, lai varētu visus savus spēkus atdot latviešu kultūras celšanai, tad apsveicu jūs Latvijas Universitātes vārdā kā pilntiesīgus akadēmiskās saimes locekļus un no sirds novēlu jums, mīlie komiltoni, vislabākās sekmes, visspožākos panākumus jūsu darbā un dzīvē.

Tad līksmi un darba prieka pilni, ar visu kūsājošās jaunības enerģijas sparu stājieties pie darba. Latvijas saulei spīdot un Universitātes himnai skanot, lai sākas jūsu dzīves jaunais un skaistākais cēliens!